

Nr. 93 din 13 martie 2024

**Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării
Regionale**

secretariat@midr.gov.md

igor.malai@midr.gov.md

Cancelaria de Stat

AVIZ

la proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la aprobarea Programului Național de dezvoltare locală „Satul European” pentru anii 2024 - 2028

(număr unic 117/MIDR/2024)

1. Considerații generale

Congresul Autorităților Locale din Moldova a examinat adresarea Cancelariei de Stat nr. 18-69-1601 din 13.02.2024, privind avizarea proiectului de hotărâre a Guvernului cu privire la aprobarea Programului Național de dezvoltare locală „Satul European” pentru anii 2024 - 2028 (număr unic 117/MIDR/2024) (în continuare – proiectul/Programul).

CALM a analizat prevederile Proiectului în cauză prin prisma respectării principiilor de organizare, funcționare și a intereselor autorităților administrației publice locale (APL), inclusiv propunerile și comentariile venite din partea membrilor săi, stabilind următoarele.

2. Legislația aplicabilă

- ❖ Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994;
- ❖ Carta Europeană a Autonomiei Locale din 15.10.1985, publicată în ediția oficială "Tratate internaționale", 1999, volumul 14, pag.14;
- ❖ Legea privind descentralizarea administrativă, nr. 435-XVI din 28.12.2006;
- ❖ Legea privind administrația publică locală, nr. 436-XVI din 28.12.2006;
- ❖ Legea nr.136/2017 cu privire la Guvern.

3. Constatări, obiecții și propuneri de ordin strategic.

3.1. Plafonarea finanțărilor în dependență de numărul de populație, în opinia noastră, reprezintă o abordare greșită/negativistă, un semnal de îngrijorare dat societății și APL, care va afecta imaginea Guvernului. Deoarece, va fi interpretat ca o abordare discriminatorie și contrară declarațiilor/intențiilor oficiale, dar și experienței pozitive din cadrul Programului Satul European 1, de a oferi posibilități și oportunități reale de dezvoltare locală/regională. Chiar dacă scopul direct și indirect urmărit este de a crește capacitatea administrativă prin stimularea amalgamării UAT-urilor, credem că în formularea actuală impactul va fi negativ și este necesară o altă abordare, pozitivă și stimulatorie. Prin care pe de o parte, colectivitățile locale cu un număr mai mic de populație NU sunt discriminate și limitate în accesul lor la

fonduri. Dar din contra, sunt susținute și încurajate să-și dezvolte capacitățile, să aplice la finanțările disponibile și să-și dezvolte localitățile, de rând cu celelalte UAT-uri. Pe de altă parte, în cazul promovării și încurajării politicilor de amalgamare, urmează a fi identificate/prevăzute resurse/programe/stimulente distincte care să nu genereze impresia de impunere, nedreptate și discriminare. Prin urmare, propunem schimbarea de abordare prin excluderea oricăror plafoane și asigurarea egalității în drepturi și șanse pentru toate APL-urile, indiferent de mărime și ținând cont de numărul populației; având în vedere că datele statistice cu care operează în prezent instituțiile statului, inclusiv cele prezentate de Biroul Național de Statistică, sunt foarte contradictorii și diferă mult de situația reală.

3.2 Se propune excluderea plafonului maxim pe măsură pentru beneficiar, în caz de garantare a contribuției din sursele proprii ale beneficiarului.

3.3. Se propune scoaterea restricției pentru contribuția la finanțarea proiectelor externe, inclusiv pentru măsuri de situații excepționale, procurarea de utilaj și echipamente, procurarea mijloacelor de transport și tehnică specială, constituirea de posturi de pompieri locale etc. În condițiile în care Republica Moldova în legătură cu statutul de țară candidat, este în așteptarea unor fonduri importante pentru dezvoltare și necesității asigurării unor contribuții la proiecte, o astfel de abordare, ar asigura și stimula aplicarea APL la diverse fonduri și accesarea unor finanțări solide pentru dezvoltarea locală. În prezent, problema contribuțiilor/cofinanțării și limitarea compensării lor doar pentru anumite domenii, poate constitui o barieră importantă în accesarea fondurilor și la care nu există soluții sistemice și efective.

3.4. Includerea proiectelor de asigurare a cofinanțării pentru proiectele externe ce țin de reabilitarea infrastructurii rutiere. Din partea autorităților administrației publice locale există solicitarea de păstrare a componentei (Programului Național) „Cofinanțarea proiectelor implementate din surse externe”, cu precizarea următorului aspect: în cazul în care anterior a existat cofinanțare din partea comunităților locale în aceste proiecte, această cofinanțare să fie luată în considerație în Programul „Satul European”.

3.5. Se propune revizuirea denumirii Programului „Satul European”, ținând cont de faptul că sunt eligibile toate satele/comunele, orașele și municipiile.

3.6. Totodată, considerăm că se justifică introducerea unui mecanism în proiect, prin care ar fi posibilă anunțarea colectării de fonduri de cofinanțare din partea diasporei în calitate de cofinanțare din partea comunităților locale (perioadă dedicată acestei măsuri, mod de diseminare a informației, de colectare a fondurilor, de exemplu, pe un cont bancar fiduciar, deschis de APL).

3.7. Pentru a diminua din temerile APL de influență a factorului politic asupra procesului de evaluare a proiectelor ce urmează a fi depuse spre finanțare, considerăm că se justifică creșterea transparenței întregului proces, cu introducerea unor măsuri de publicare obligatorie pe pagina oficială a tuturor proiectelor (aplicate), inclusiv cele câștigătoare și cele care nu au fost selectate spre implementare/finanțare, cu toate detaliile acestora, inclusiv evaluările etc.

3.8. Considerăm necesară și propunem elaborarea mecanismelor conform principiilor prevăzute de Legea nr. 435/2006, după care să fie completat/revizuit proiectul ce va fi aprobat, cu măsuri stimulative procesului în acest sens, inclusiv pentru consolidarea propriilor capacități ale APL și realizarea competențelor (proprii și celor delegate) în materie de dezvoltare locală. Incoerența politicilor promovate de guvernare pe parcursul ultimilor 15-20 de ani în domeniul descentralizării și autonomiei locale este un factor important care menține și chiar amplifică o capacitate precară a APL în domeniu, cu consecințele cunoscute.

3.9. În cazul proiectelor din domeniul promovării energiei din surse regenerabile, considerăm necesară argumentarea și aprobarea preliminară conceptuală a criteriilor pentru

proiectele aplicabile (introducerea în Program), astfel încât să se țină cont de raportul cost-beneficiu, corespunzător să nu fie cheltuite inclusiv resursele publice ale comunității de dragul „tendinței de energie verde” și atingerii unor indicatori, care nici țările bogate din vest încă nu le-au atins.

3.10. Referitor la contextul „amalgamării voluntare” abordat în Program, solicităm formularea și implementarea măsurilor proiectului, astfel încât să nu fie admisă discriminarea APL neamalgamate, în raport cu cele aflate în proces sau deja amalgamate. Mai mult, în general, considerăm și propunem o abordare mult mai inclusivă și completă a problematicii date. În acest sens, propunem o abordare mai largă, anume ca proiectele aplicate la Program să fie posibil de depus și implementat prin toate formele admise de legislație de cooperare intermunicipală, *i.e.* să fie prevăzute „ușițe” pentru toate formele de cooperare intercomunitară, prin delegare inclusiv către asociații de dezvoltare intercomunitară, orașe poli de creștere etc. Amalgamarea voluntară fiind la rândul său o formă și etapă avansată de cooperare între două și/sau mai multe colectivități locale. Astfel, vor fi evitate interpretările grșite, asigurată o corelare corespunzătoare a documentului dat cu alte documente de politici și asigurată o atmosferă lucrativă și constructivă în domeniul dat. Cu atât mai mult că în acest sens, Strategia națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova pentru anii 2022-2028, aprobată prin hotărârea de Guvern nr. 40/2022, menționează că:

„Modernizarea și dezvoltarea zonei rurale depinde foarte mult de eficiența politicii naționale de regionalizare a serviciilor publice și de eforturile autorităților administrației publice locale de cooperare intercomunitară. (...) politica națională de dezvoltare regională se va concentra pe prioritizarea proiectelor investiționale cu impact regional sporit (cel puțin 20 mii de locuitori), astfel încurajând cooperarea intercomunitară și regionalizarea serviciilor publice. (...) în vederea reducerii decalajelor dintre mediile rezidențiale privind standardul de viață al locuitorilor și creșterea atractivității localităților rurale se impune continuarea și extinderea eforturilor conjugate din toate sursele posibile ce vizează dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare în toate regiunile țării, eforturile urmând a fi îndreptate spre: 1) sprijinirea dezvoltării infrastructurii edilitare de bază (aprovizionarea cu apă, canalizare și tratarea apelor uzate, managementul deșeurilor și îmbunătățirea infrastructurii drumurilor) prin promovarea regionalizării și cooperării intercomunitare (intervenții pentru arii cu impact de minimum 20 mii de locuitori)”. De asemenea, în Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, aprobată prin hotărârea de Guvern nr. 315/2022, la pct. 5.24 (*Politici și management în domeniile locuințelor, serviciilor comunale, utilităților publice și dezvoltării comunitare*) pct. 1) se prevede:

„Fortificarea capacității operatorilor de apă-canal de prestare a serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare la nivel regional în baza cooperării intercomunitare”.

Totodată, Strategia de reformă a administrației publice din Republica Moldova pentru anii 2023-2030, aprobată prin hotărârea de Guvern nr. 126/2023 prevede:

„Consolidarea capacității instituționale și administrative a administrației publice locale

Direcție prioritară 1: capacitatea instituțională a administrației publice locale va crește semnificativ prin utilizarea unor mecanisme de consolidare cum ar fi: amalgamarea teritorială voluntară și cooperarea intercomunală, astfel încât fragmentarea excesivă de astăzi să fie în mare măsură depășită și autoritățile publice locale să fie capabile să furnizeze servicii publice de calitate, adecvate cerințelor cetățenilor și accesibile lor.

(...) Procesul de amalgamare voluntară va fi susținut de un cadru nou, mult mai eficient de cooperare intercomunală – cele 2 procese nu sunt substituibile, ci complementare, iar printr-un cadru normativ adecvat pot genera sinergii semnificative.

(...) Cooperarea intercomunală este un instrument important pentru furnizarea eficientă a serviciilor publice la nivel local și un companion complementar al procesului de consolidare prin amalgamare voluntară. Eficiența formelor de cooperare intercomunală va crește prin procesul de amalgamare voluntară, deoarece vor scade costurile de tranzacție. Cooperarea intercomunală este un instrument important pentru furnizarea eficientă a serviciilor publice la nivel local și este un companion complementar al procesului de consolidare prin amalgamare a donatorilor internaționali. În același timp, este foarte important ca bunele practici, mai ales cele rezultate din implementarea Programului „Leader”, să fie generalizate și luate în considerare în procesul de îmbunătățire a cadrului legal și instituțional al cooperării intercomunale”.

3.11. O bună parte din membrii CALM, au înaintat propunerea de a include ca măsură de finanțare reabilitarea drumurilor locale, sau cel puțin, ca acest domeniu să poată fi cofinanțat în cazul proiectelor externe.

3.12. Membrii CALM au propus revizuirea plafonului de contribuție a APL (de 15%) în cazul în care, APL respectivă demonstrează capacitate de a acoperi contribuția respectivă. Limitarea actuală, consituie un impediment pentru mai multe APL-uri și dezvoltare locală, care nu cer mai multe resurse din bugetul de stat/a fondului și au posibilitatea/sunt gata să contribuie cu o cofinanțare mai mare decât cele 15%, în scopul finalizării unui proiect.

3.13. În textul proiectului, cuvintele „Congresul Autorităților Publice Locale din Moldova” este necesar a fi substituite cu cuvintele „Congresul Autorităților Locale din Moldova”.

Reieșind din cele menționate, solicităm organizarea unei ședințe tehnice a grupului pentru decentralizare în cadrul căreia să fie discutate propunerile menționate mai sus.

Cu respect,

Viorel FURDUI
Director Executiv al CALM

Ex.: Igor Cristal, expert juridic CALM